

віднику неповторно об'єдналися унікальні пам'ятки природи, історії, археології, геології, палеонтології. Грабова діброва, що вкриває канівські гори, являє собою крайній східний виступ європейського масиву грабових лісів. Під шатром лісу збереглося чимало рідкісних представників флори минулих епох: Папороть Брауна, страусове перо, вужачка, багатоніжка, аспленіум, цистоптерис ламкий, актея колосиста, ведмежа цибуля (левурда) тощо. Ці реліктові види разом з іншими – лілейними, папоротями та мохом потребують охорони. Значну цінність для науки і культури мають іскримо - археологічні пам'ятки заповідника: Княжа гора, Велике і Мале скіфське городища, Мар'їна гора – широко відомі не лише у нас, але й в усьому світі.

Дендрологічний парк „Софіївка” заснований у 1796 році і є видатним пам'ятником садово - паркової архітектури кінця XVII ст. – початку XIX ст. світового значення та пам'яткою містобудування та архітектури України, занесений до державного реєстру національного надбання як музей природи садово-паркового мистецтва. У „Софіївці” росте більше як 600 видів, різновидностей і форм дерев і кущів, 586 видів і форм трав'янистих рослин, в тому числі: кипарис болотний, туя західна, софора японська, бархат амурський.

Говорячи про екологічні проблеми території Черкащини, ми не можемо розглядати їх окремо від екологічної ситуації, що склалася в області і країні. Загальним фактором впливу на стан існування та відтворення тваринного світу в області залишаються скорочення місць, придатних для перебування диких тварин, надмірна урбанізація. Ці фактори доповнюються забрудненням довкілля, застосування засобів хімізації. У багатьох районах посилилася ерозія ґрунтів, порушилась структура ландшафтів, окремих біоценозів.

З метою покращення екологічного стану в області прийнято ряд екологічних програм.

АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ ЗАБРУДНЕННЯ ВОД СВІТОВОГО ОКЕАНУ ВИКИДАМИ НАФТИ

Мазур Л.В., Міськевич С.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м.Київ

Нафта й нафтопродукти є найпоширенішими забруднюючими речовинами у Світовому океані. Найбільші втрати нафти пов'язані з її транспортуванням з районів видобутку. Аварійні ситуації, зливи за борт танкерами промивних і баластових вод - все це спричиняє присутність постійних полів забруднення на трасах морських шляхів. Через незначні витоки щорічно губиться 0,1 млн. т. нафти. Більші маси нафти надходять у моря по ріках, з побутовими й зливовими стоками. Об'єм забруднень із цього джерела становить 2,0 млн. т. /рік . Зі стоками промисловості щорічно попадає 0, 5 млн. т. нафти. Потрапляючи в морське середовище, нафта спочатку розтікається у вигляді плівки, створюючи шари різної потужності.

Джерела забруднення океану нафтою досить різноманітні: катастрофи суден, викиди з суден у море і втрати при бункеруванні, буріння на шельфах, природне просочування з надр, надходження з атмосфери, надходження з континентів зі стоками. Найбільші екологічні збитки наносять океану аварії з суднами, оскільки вони супроводжуються концентрованими викидами нафти. Зокрема, у березні 1989 року у затоці Аляски з вини капітана зазнав аварії танкер «Ексон Валдаз», внаслідок чого в океан витекло 33 тис. т нафти. Це спричинило загибель десятків тисяч морських птахів, тисячі морських тварин, а берегова лінія вкрилась нафтовою плівкою довжиною 1000 миль. Значні нафтові забруднення океану відбуваються внаслідок військових дій.

Нафта й нафтопродукти впливають на велику кількість живих організмів

мів і на всі ланки біологічного ланцюга. Нафтові плівки на поверхні морів і океанів можуть порушувати обмін енергією, теплом, вологою й газами між океаном і атмосферою. В остаточному підсумку наявність нафтової плівки на поверхні океану може вплинути не тільки на фізико-хімічні й гідробіологічні умови в океані, але також і на клімат Землі, на баланс кисню в атмосфері.

Нафтове забруднення наносить жорстокий удар по біологічній рівновазі моря. Пляма не пропускає сонячні промені, сповільнює відновлення кисню у воді. У результаті перестає розмножуватися планктон - основний продукт харчування морських мешканців. У верхніх п'яти - десяти сантиметрах водної товщі розвивається найбагатше співтовариство найрізноманітніших організмів. Його називають нейтоном. Тут перебуває "розплідник" молоді дуже багатьох видів риб і безхребетних тварин, які в дорослому стані населяють водну товщу й дно морів і океанів. На поверхні океану накопичуються й речовини - забруднювачі, у тому числі нафта й нафтопродукти. Розчинні компоненти нафти дуже отруйні. Їхня присутність призводить до загибелі морських мешканців (насамперед риб, чим наноситься серйозний збиток економіці ряду країн світу), заплідненої ікри риби (якщо запліднену ікру риби помістити в акваріум з досить незначною концентрацією нафтопродуктів, то більшість зародків гине, а багато з уцілілих виявляються виродками), морських птахів (негативно впливають на смакові якості м'яса морських тварин). Нафта негативно впливає на фізіологічні процеси. Вона викликає патологічні зміни в тканинах і органах, порушує роботу ферментативного апарата, нервової системи. Нафта - свого роду наркотик для морських мешканців. Вчені помітили, що деякі риби, "сьорбнувши" одного разу нафти, уже не прагнуть покинути отруєну зону.

Нафтове забруднення - грізний фактор, що впливає на життя всього Світового океану. Особливо небезпечно забруднення високоширотних вод, де через низьку температуру нафтопродукти практично не розкладаються і як би "консервуються" льодами, тому нафтове забруднення може завдати серйозної шкоди навколишньому середовищу Арктики й Антарктики. Отже, проблема забруднення морських екосистем є дуже важливою.

АНТРОПОГЕННІ ВПЛИВИ ДЕСТРУКТИВНОГО ТА КОНСТРУКТИВНОГО ХАРАКТЕРУ НА АБІОТИЧНІ КОМПОНЕНТИ СЕЛИТЕБНИХ ЛАНДШАФТІВ

Мащенко О.М., Скрипник Я.М.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Ще на початку минулого століття академік В.І. Вернадський писав: «Людина стає геологічною силою, здатною змінити «обличчя» Землі». Вчений сподівався, що ця сила буде діяти на планету Земля позитивно і таким чином здійсниться гармонія між людським суспільством і природою Землі, унаслідок чого утвориться ноосфера – «сфера розуму» [2]. Проте, на жаль, ця потужна сила чинить здебільшого деструктивні зміни в довкіллі, що зафіксовано у величезній кількості екологічної літератури. Але природокористування, як сучасне, так і в історичній ретроспективі, дає низку зразків конструктивних впливів на довкілля. Водночас, слід відмітити, що в екологічній, географічній, біологічній та філософській літературі це питання висвітлюється недостатньо.

Для нашого дослідження ми обрали селитебні ландшафти.

Насамперед зазначимо, що селитебні ландшафти є одним із класів антропогенних ландшафтів (за Ф.М. Мільковим). У цих ландшафтах корінній антропогенній трансформації піддаються, зокрема, гірські породи з властивим рельєфом, повітря, вода [1]. В абіотичних компонентах інтенсивність антропогенних впливів різна. На нашу думку, найсильніше дії піддаються поверхневі